

N:o 81.

Af Herr C. J. Svensén: Om antagande af ett lagförslag angående gift qvinnas rätt.

Efterföljande förslag till ändrad lagstiftning angående gift qvinnas rätt får jag härmed öfverlemnna, och hemställa att Riksdagen för sin del ville besluta dess upphöjande till lag.

Stockholm i Januari 1877.

C. J. Svensén.

Lagförslag angående gift qvinnas rätt.

Allt hvad i lag eller särskild författning finnes stadgadt om äktenskapsförord, mannens målsmanskap för hustrun, morgongåfva, giftorätt samt fördel af bo oskifto upphäfves och *i stället för 8, 9, 10, 11 och 17 kapitlen giftermålsbalken* med dertill hörande författningar stadgas i

Giftermålsbalkens

8 kap.

Om gift qvinnas rätt.

1 §. Gift qvinna är myndig. De förbindelser, hon ikläder sig, äro icke bindande för mannen.

2 §. All fast eller lös egendom, som hustrun vid äktenskapets ingående eger eller sedermera förvärfvar, är hennes enskilda egendom, hvilken hon sjelf förvaltar.

Bih. till Riksd. Prot. 1877. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 12 Häft.

3 §. Hustrun underhålles af mannen.

4 §. Vid mannens död tillfalle henne en tredjedel af mannens egendom utöfver hvad han kan hafva tillagt henne genom gåfva eller testamente. Den tredjedel kallas hennes enkorätt.

I enlighet härmed erhålla nedanstående lagrum följande förändrade lydelse:

Giftermålsbalkens

3 kap.

9 §. Häfdar man sin fästevinna, då är det ett äktenskap, som skall fullkomnas med vigsel, ehvad trolofningen är med eller utan vilkor, ändå att samma vilkor ej fullgjorda äro. Undandrager han sig vigsel och framhärdar i denna sin motvilja, varde hon då förklarad för hans äkta hustru. Gör hon det, vare lag samma.

5 kap.

3 §. Kommer förre man eller hustru åter; då brytes senare giftet, utan dem annorledes åsamjer, och den, som vika måste, tage sin egendom med sig. Hafva de barn samman i det gifte, som brytes, och vill moder dem till uppfostran taga, pröfve då domaren, om hon dem förestå gitter, och lägge så dem emellan hvad fadren dertill årligen gifva bör.

13 kap.

1 §. Gör mannen hor och vill hustrun ej förlåta honom brott sitt och hafver hon ej haft sängelag med honom, sedan det henne kunnigt blef, då må skilnad i äktenskapet ske. Gör hustrun det, då må ock äktenskapet skiljas. I begge fallen utgifve den brottslige skäligen skadestånd. Hafva de begge hor gjort och endera med den andre förut ej blifvit förläta, må deras äktenskap ej skiljas.

4 §. Öfvergifver och förlöper mannen af ondska och motvilja sin hustru och far utrikes i det uppsåt att ej mera blifva och bo med henne, och vill hustrun från honom skiljas, tage då stämning hos domaren. Vet man ej hvar han sig uppehåller, låte domaren å predikstolarne lysa efter honom öfver hela häradet eller staden, om han der boende varit,

så ock i närmaste socknar derintill, och förelägga honom natt och år. Kommer han ej inom föresatt tid, döme då domaren till skilnad och tilldöme henne skäligen skadestånd. Samma lag vare, der hustrun förlöper mannen.

5 §. Utgår.

7 §. Hafver man eller hustru, sedan de fäste blifvit, haft lägersmål med någon annan och det efter vigseln varder veterligt, gånge då med skilnaden som i 1 § sagdt är.

8 §. Är man eller qvinna af naturen vanför och till äktenskap alldeles obeqväm eller drages han eller hon med obotlig smittosam sjukdom, förtiger det och svikligen förleder annan till giftermål med sig, varder det fulltygadt, gånge då äktenskapet åter, upprätte ock all skada och plikte för bedrägeri.

15 kap.

Huru med barnens uppehälle förhållas skall.

1 §. Barn njute af fader och moder föda och uppfostran till dess de sig sjelfva nära kunna. Dör endera och lemnar ej gods efter sig, föde då den barnet, som efter lefver.

2 §. Fader och moder bestämman båda öfver barnen. I skiljaktiga fall blifve mannens vilja rådande i fråga om son, och hustruns i fråga om dotter.

3 §. Varda man och hustru lagligen skilde till säng och säte, då eger den barnen förese, som bäst dertill fallen är, och den andre bidrage till deras uppehälle efter ty domaren pröfvar. Äro de dertill lika fallna, vare då mannen närmare att hos sig hafva son, och hustrun att hafva dotter. Är mannen till den skilnad vållande, bekoste han ock hustruns underhåll.

Ärfdabalkens

5 kap.

2 §. Nu dör mannen och finnes hustrun efter honom hafvande vara; njute hon då underhåll af hans egendom medan hon hafvande är, ehvad barnet sedan födes qvickt eller dödt. Säger hon sig hafvande vara och synes det ej å henne; ställe då borgen, om hon uppehälle af mannens egendom njuta vill. Kan det sedan pröfvas, att hon det svikligen före-

gifvit, eller föder hon barnet senare, än att det för mannens arfvinge hållas må, gälde då åter hvad hon af mannens egendom till föda fått eller försatt hafver.

6 kap.

3 §. Dräper man sin hustru med vilja eller af groft vållande och hafva de barn samman, då tage näste möderns fränder barnen och deras arf i sin värjo, medan de omyndiga äro. Dö de barn och hafva ej barn efter sig, der ärfve aldrig fader, som dräpit hafver, eller hans skyldemän något af det arf, som barnen efter deras dräpna moder fått hafva, utan gånge det till barnens skyldemän å mödernet. Dräper hustru man sin, vare lag samma.

4 §. Utgår.

9 kap.

1 §. När dödsfall timar, då skall man eller hustru, som lefver efter, riktigt uppgifva och låta noga uppteckna alltsammans i den dödes bo, så löst som fast, o. s. v.

5 §. Försummar den, som egendom uppgifva borde, att i rätt tid låta uppteckna egendomen som nu är sagdt, böte från tio till hundra daler: domaren sätte ock godset i qvarstad och låte laga uppteckning derå ske.

12 kap.

3 §. Efterlefver hustrun, tage först ut sin enkorätt; sedan skifte arfvingarne arfvet sig emellan.

Handelsbalkens

1 kap.

8 §. Ingen må något köpa af annan mans barn eller tjenstehjon utan de hafva lof att sälja eller till köpslagen satte äro. Gör det någon och åkåres, vare det ogilt och böte tio daler.

10 kap.

13 §. Ej må omyndig i borgen gå.

17 kap.

4 §. Är gäldbunden man död och hafver någon försträckt penningar eller varor till hans begrafning, det skall först gäldas, sedan det gods afskildt är, som förr är sagdt; dernäst den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är; sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödes sista sjukdom, deras arvode, som honom deri skött hafva, så ock enkorätt samt betjenters och tjenstehjons lön för sista året.

Rättegångsbalkens

10 kap.

1 §. Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld eller i annat tvistemål, som dess person rörer, låte då stänma honom till den rätt, derunder han sitt bo och hemvist hafver. Hustru, medan hon med mannen sammanbor, och barn, medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den rätt, som man och fader, och tjenstehjon der de sin tjenst hafva o. s. v.

2 §. Yppar sig tvist om arf eller den dödes yttersta vilja eller kräfves gäld efter den, som död är, döme det den rätt å landet eller i staden, der den döde bott eller sin tjenst haft, ändå att arfvingarne under annan rätt bo eller lyda eller godset mellan sig skiftat hafva. Vilja arfvingar sig urarfva göra, lite den rätt till, derunder han lydt, som arfvas skall.

Vidare upphäfves *kongl. förordningen den 18 September 1862 om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo.*

I *förordningen den 18 September 1862 huru gäld vid dödsfall betulas skall och om urarfvagörelse m. m.* upphäfvas 7, 8, 9, 10, 11 och 17 §§.

29 § erhåller följande lydelse:

Fråga huruvida arfvinge må tillgodonjuta sådan befrielse från gäld o. s. v.

I *kongl. förordningen den 18 Juni 1842 angående folkundervisningen i riket* tillägges vid slutet af 8 § 5 mom. följande:

»och ansvare i dylikt fall fader och moder en för begge och begge för en.»

Enahanda tillägg göres vid 29 § 2 mom. i *kongl. förordningen den 9 Juni 1871 angående fattigvården.*

Motiver.

Sedan lagstiftaren erkänt den ogifta kvinnans myndighet vid viss ålder, framstår så mycket bjertare orättvisan af det ekonomiska beroende, hvori den gifta kvinnan kommer genom äktenskapet.

Enligt nu gällande lag är mannen kvinnans målsman, hvilket lagstadgande hitintills blifvit så tolkadt, att mannen eger oinskränkt makt att, med de i tvänne förordningar af den 11 December 1874 omförmälda undantag, förvalta all makarnes egendom. Vidare eger, sedan man och hustru blifvit sammanvigde, hvardera giftorätt i boet till hälften i all annan egendom än den fasta egendomen å landet, som någondera maken före äktenskapet ärft eller förvärfvat eller under äktenskapet ärft, samt sådan egendom, som blifvit endera genom gåfva eller testamente gifven med vilkor att den honom eller henne enskildt tillhöra skall. Slutligen gäller såsom allmän regel, att gäld, som mannen eller hustrun gjort före äktenskapet, skall betalas med hans eller hennes enskilda egendom och, der den ej skulle räcka till, med den sålunda gäldbundnes giftorätsandel i det gemensamma boet, att gäld, som är gjord under äktenskapet, anses som gemensam, om det icke kan bevisas, att den är genom endera makens särskilda vållande och förgörelse tillkommen, och att den andre deraf ingen nytta haft, samt att sådan gäld betales af makarnes gemensamma gods, så långt det räcker, och bristen fylles af hvarderas enskilda gods efter dess giftorätsandel, hvilken kan vara bestämd genom lag eller förord, dock gäller härvid den inskränkning, att hustrun ej är skyldig att med sin enskilda jord å landet betala den gemensamma gälden med mera än det belopp, som svarar mot hennes giftorätt i boet, så framt ej båda makarne, en för begge och begge för en, förskrifvit sig till gäldens betalning, hvaremot mannen måste med sitt enskilda gods, så långt det räcker, fylla hvad som brister i hustruns andel.

De tvänne ofvannämnda förordningarna af den 11 December 1874 innehålla följande: I äktenskapsförord skola intagas föreskrifter om särskild förvaltning af egendom, som tillhör hustrun enskildt, och om dylik föreskrift blifvit gjord, eger hustrun rätt att sjelf förvalta den egendom, om hvilken föreskriften gäller, jemte dess afkastning, så framt ej i förordet annorlunda blifvit bestämdt. Oberoende af öfverenskommelse mellan makar eger hustrun förvalta hvad hon genom eget arbete förvärfvar, och då egendoms-gemensamheten genom boskilnad brytes, är hustrun icke såsom tillföre tvungen att till biträde i förvaltningen af

egendom taga en god man, utan hon erhåller sådant biträde, endast om hon hos domstol begär det.

Genom dessa tvänne förordningar har man åsyftat att bereda den gifta qvinnan större ekonomiskt oberoende af mannens godtycke, men i verkligheten är det steg, som i sådan rigtning tagits, så obetydligt, att nästan intet dermed är vunnet. Först och främst är nemligen osäkert, om hustrun i och med den rätt att utöfva förvaltning af egendom, som blifvit henne medgifven, ens kan anses hafva fått befogenhet att utan mannens samtycke med laga verkan åtaga sig förbindelser, samt i sådant fall om denna befogenhet är oinskränkt eller blott sträcker sig till förpligtelser, som stå i sammanhang med den egendom, hustrun förvaltar, äfvensom huruvida de skulder, hon ikläder sig, skola räknas såsom enskilda eller gemensamma och hvilken egendom för dem häftar. Vidare är icke tydligt, om hustrun, för att ej med sin enskilda egendom, som står under hennes egen eller tredje mans förvaltning, behöfva deltaga i betalning af mannens enskilda gäld eller af makarnes gemensamma skulder till större del än egendomen för dem bör svara, fortfarande måste söka boskilnad under bestående äktenskap och undanskiftande vid dess upplösning.

Ett sätt att skydda sig för målsmansrättens missbruk är visserligen hustrun anvisadt i Kongl. förordningen den 18 September 1862, enligt hvilken boskilnad må ega rum, om ene maken är skyldig till betalning af gäld, för hvilken den andre makens giftorätt eller enskilda egendom ej svarar, och sådan betalning ej kan fullgöras, utan att den giftorätt eller enskilda egendom tillgripes, samt då makars gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med boets samfälda egendom och den enskilda, som bör svara för samma gäld, eller mannen genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter eller boets belastande med gäld utan motsvarande nytta kan anses missbruka sitt målsmanskap eller han af ondska eller motvilja öfvergifvit eller förlupit hustrun och ej återkommit inom sex månader eller blifvit stäld under förmyndare.

Då emellertid det medel, lagen sålunda anvisat till hustruns skydd, icke får anlitas förr än verkningarna af mannens missbruk af målsmansrätten redan framträdt och kunna ledas i bevis, kommer detta medel i de flesta fall för sent.

Det kan således ej bestridas, att den hustru, som vid äktenskapets ingående medfört förmögenhet, lätt löper fara att förlora densamma genom mannens oförstånd eller bristande förmåga att hushålla. Den ständiga oro, hvori hon till följd af mannens målsmansrätt sväfvar, att frukten af hennes förfäders samlade arbete genom mannens vållande kan

gå förlorad och hon jente barnen blottställas för brist och armod, kan ej verka fördelaktigt på makarnes samlif. Så länge qvinnan uppfostrades utan all kännedom om affärer, hade den hustru, som infört en större förmögenhet i boet, ej annat att göra än att med undergifvenhet underkasta sig sitt öde, i fall mannen förstörde egendomen; men sedan man i vår tid börjat gifva qvinnan en mera praktisk uppfostran, och sedan kännedomen om de lagar, som bilda grundvalen för den ekonomiska verksamheten, börjat ingå i den allmänna uppfostran, är det omöjligt, att den qvinna, som dagligen ser sin man arbeta på boets undergång, kan bibehålla förtroendet till honom. Med förtroendet slocknar aktningen, kärlekens grundval, och målsmansskapet och giftorätten gifva sålunda anledning till misshällighet i äktenskapet.

Man må ej invända, att qvinnan förtjenar sitt öde, då hon ej valt en mera praktisk man, ty skulle den qvinna, hvilken eger eller har att vänta en större förmögenhet, alltid göra sitt val bland praktiskt förståndige män, så är det att befara, att hjertats röst allt för ofta måste qväfvas, och förmögenheten sålunda blifva en anledning till olycka.

Den utväg till skydd för målsmansrättens missbruk, som äktenskapsförordet erbjuder, är icke heller tillfredsställande, ty så länge såsom allmän regel gäller, att mannen såsom hustruns målsman förvaltar hennes förmögenhet, kan det förekomma ogrannlaga att väcka förslag om äktenskapsförord, och verkställandet af ett sådant förslag kan lätt grundlägga misstroende och köld mellan makarne.

Enär hvad hustrun genom eget arbete förvärfvar, om än undantaget från mannens förvaltning, dock fortfarande är föremål för giftorätt, och således kan tillgripas till betalning af mannens under äktenskapet gjorda gäld, så förebygger Kongl. förordningen den 11 Dec. 1874 icke, att den fattiga hustrun kan med sparpennningar af sitt arbete få betala icke blott följderna af mannens oförnuftiga spekulationer eller oskicklighet i yrkets utöfning, utan äfven af hans lättsinne och uppenbara dårsaker.

Å andra sidan händer det väl äfven, att hustrun genom böjelse för ett öfverådigt lefnadssätt eller till följd af oförmåga att sköta hushållet vållar mannens obestånd.

Man har derföre allt mera börjat påyrka upphäfvandet af så väl mannens målsmansskap som makarnes egendomsgemensamhet.

Man invänder ofta, att om man tilldelar den gifta qvinnan rätt att råda öfver sin förmögenhet och sålunda lösrycker egendomen från familjen, skall man försvaga familjens och derigenom samhällets inre styrka, hvilket kunde menligt inverka på hela slägtets andliga odling.

För att bemöta denna invändning, bör man taga en öfverblick öfver målsmansrättens och egendoms-gemensamhetens historiska utveckling.

I orienten, der qvinnan behandlas som ett ting, har hon inga egendomsrättigheter.

I den atheniensiska republiken fick den gifta qvinnan först enskild egendom. Hon fick nemligen af sin giftoman en hemgift, hvilken förvaltades af hennes man, men vid äktenskapets upplösning hade enkan eller hustruns arfvingar rätt att af honom återfordra den eller dess värde. Deremot egde hon, att oberoende af mannen fritt förfoga öfver hvad hon utöfver nämnda hemgift kunde föra i boet.

Det gamla Rom, som spelat en större rol i människoslägtets utveckling än någon annan stat, var ursprungligen ett förbund af slægter, som sammanhölls genom fadersnyndigheten, hvilken romarne sjelfve sade icke hafva varit så stark hos något folk som hos dem. Fadren egde nemligen rätt att utan dom och ransakning döda ej blott sina döttrar utan äfven sina söner, till och med sedan de sjelfve blifvit familjefäder, samt att upplösa barnens äktenskap. Genom äktenskapet vann qvinnan ingen sjelfständigare ställning än förut, ty fadersväldet öfverflyttades derigenom till mannen. Han kunde efter behag taga hennes lif. Han rådde öfver hennes egendom. Hon betraktades af lagen såsom sina barns syster. Hela familjen stod under det stränga fadersväldet.

Efter hand rubbade dock pretorns myndighet, som var ett uttryck af den naturliga billighetskänslan, den gamla familjens grundvalar. Den kejsrerliga lagstiftningen beröfvade slutligen familjen dess politiska betydelse, hvarigenom samhället från grunden förändrades.

Redan under republikens äldre tid fans i Rom bredvid det stränga ett friare äktenskap, i hvilket hustrun fortfor att vara medlem af fadrens familj. I detta fria äktenskap, som under den följande tiden blef det allmänna, var hustrun mindre beroende af mannen, om än den innerlighet, som tillhör äktenskapets väsende, dermed icke lät förena sig.

Bekantskapen med Grekland torde vid detta senare äktenskap hafva infört bruket af hemgift, dos, ursprungligen en frivillig gåfva till bestridande af qvinnans lefnadskostnader under äktenskapet, hvilken gåfva slutligen stadgades såsom ett nödvändigt vilkor för giltigt äktenskap. Öfver denna dos hade mannen väl ursprungligen rätt att förfoga, men hans rätt inskränktes allt mera, så att efter Justiniani tid mannen icke ens med hustruns bifall kunde föryttra eller pantsätta hennes hemgift. Hvad hustrun möjligen egde utom denna hemgift ansågs såsom hennes enskilda egendom, hvaröfver mannen icke utan hustruns medgifvande egde att förfoga.

Den stränga släktförfattningen, som gaf den romerska staten en sådan styrka, att den tillintetgjorde alla andra folks sjelfständighet, inskränktes sålunda i den mån statsförfattningen blef monarkisk. Fadersväldet vek för statens myndighet.

Men det fordrades en ny religion och nya folk, för att kunna till ett helt åter förena de under kejsardömet sig allt mera upplösande samhällselementerna. Det var kristendomen, som efter hand omskapade familjen. Hon förvandlade äktenskapets väsende, i det hon gjorde föreningen mellan makarne innerligare. Den kristna kyrkan uppträdde med kraft mot mannens rätt att förskjuta hustrun samt mot konkubinatet, qvinnoröfveriet och tråldomen.

Svåriligen skulle kristendomen dock hafva gått segrande ur denna kamp mot råheten och sjelfviskheten, derest ej nya folk, mottagliga för en ädlare kultur, uppträdt på historiens skådeplats. Det var de germaniska folken. Historien har funnit dessa folks ursprung i Asien. Säkert har äfven hos dem familjen ursprungligen egt en orientalisk karakter; men vid den tid, då historien finner dessa folk i Europa, fulländande det romerska väldets upplösning, hade redan vissa egendomliga drag utbildat sig, hvilka i förening med kristendomen bildat den grundval, hvarpå familjerätten hos Europas nyare folk hvilar. Dessa egendomligheter äro blodets band såsom bestämmande familjens enhet, erkännandet af hustruns och barnens personlighet samt släktens gemensamhet i eganderätt och försvarspligt.

Äktenskapsaftalet hade hos germanerne, såsom i allmänhet i orienten, ursprungligen formen af ett köp. Å en sammankomst mellan mannens och qvinnans släktingar träffades aftal om de vilkor, under hvilka äktenskap å fadrens eller giftomannens sida beviljades, samt om den köpeskilling, som friaren skulle erlägga för bruden. Vid samma tillfälle bestämdes qvinnans rättigheter i boet.

Om än spår af en i lag erkänd egendomsgemensamhet mellan makar tidigare träffas, antages den dock icke hafva kommit i allmänare bruk förr än i 13:de århundradet, då den var införd hos det så kallade tredje ståndet.

För att befordra kapitalbildningen, ett nödvändigt vilkor för konfliktens och handelns blomstring, öfverenskommo nemligen makarne i städerna att sammanslå sin förmögenhet under gemensam förvaltning. Sålunda uppkom i städerna seden att betrakta all makarnes egendom, så väl den lösa som den fasta, såsom en gemensamhet, hvaröfver mannen, såsom den i affärer mest förfarne, egde att förfoga. Då det nu dels medförde svårighet att vid äktenskapets upplösning urskilja hvad som

från början varit mannens och hustruns egendom, dels var billigt, att hustrun fick ersättning för hvad hon infört i boet, så uppkom bruket att vid endera makens död dela all boets egendom i två lika lotter, hvaraf den efterlevande tog den ena och arfvingarne den andra. Dessa grundsatser började småningom att äfven tillämpas på landsbygden. Dock är det endast i vissa delar af Tyskland, Holland, vissa kantoner i Schweiz, Spanien, Portugal och de Skandinaviska länderna, som makars egendomsgemensamhet är lag. I Frankrike var före 1789 års revolution det från romerska rätten lånade dotalsystemet allmänt i landet söder om floden Loire, hvaremot egendomsgemensamheten var vanlig i landet norr om nämnda flod. Fransyska lagen upptager derföre begge dessa system. Deremot bibehåller enligt lag hvardera maken sin förmögenhet i Italien, större delen af Tyskland, Ryssland, England och de flesta af Nordamerikas förenta stater.

Tidigare än i södra Europa har, efter hvad sagorna och de äldsta nordiska lagarne visa, egendomsgemensamhet egt rum i Norden. I Upplandslagens ärfdabalk uppgifves, att Erik den helige skall hafva bestämt giftorätten i Svealand till två delar åt mannen och en del åt hustrun af boets lösören. Snart torde det dock hafva blifvit sed att hustrun fick lott äfven i den fasta egendom, som under äktenskapet förvärfvades. Deremot var öfver allt i Norden arfvejorden, till bevarande af ättens politiska inflytande, utesluten från egendomsgemensamhet, ett förhållande som än i dag kvarstår. Enahanda var och är än i dag förhållandet med den före äktenskapet förvärfvade jord å landet, på hvilken den förvärfvades ätt bibehållit anspråk.

Derigenom att tyska köpnän och handverkare inflyttade till Sverige, hvarigenom den Lybeckska stadsrätten här blef känd, utbildades i våra städer samma åsigter om makars egendomsgemensamhet, som gjort sig gällande i Europas öfriga städer. Detta är orsaken, hvarföre våra stadslagar antaga egendomsgemensamhet mellan äkta makar i all egendom i staden; ett stadgande som, intaget i 1734 års lag, ännu har gällande kraft.

Familjen har alltså fordom egt en större politisk makt än i vår tid. Denna makt har efter hand blifvit inskränkt först af staten och sedan äfven af kyrkan. Familjens styrka har således redan blifvit försvagad och mannens rätt i egenskap af familjens öfverhufvud blifvit betydligt inskränkt, utan att detta medfört någon skadlig verkan på den andliga odlingen, som tvärtom stigit i den mån qvinnan med en i ekonomiskt hänseende förbättrad ställning vunnit tillfälle till en sjelfständigare verksamhet.

Ty att orientens samhällen icke gå någon märkbar utveckling till mötes, bör utan tvifvel tillskrifvas den omständigheten, att mannen, i anseende till qvinnans underordnade ställning, i makan icke eger erforderligt bistånd att på ett tillfredsställande sätt lösa livvets uppgift.

Deremot lär det icke kunna förnekas, att den mera oberoende ställning, qvinnan i Athen intog genom enskild egendom, i sin mån bidrog till den grekiska odlingens blomstring. Det var den atheniensiska modren, som fostrade forntidens störste tänkare, skalder, konstnärer och värtalare. Det är icke utan betydelse, att denna snillets och bildningens främsta stad i forntiden stod under skydd icke af en Gud utan en Gudinna, — Pallas Athene.

Den under det stränga fadersväldet lydande matronan, som hvarken egde säkerhet till lif eller egendom, fostrade de roflystna romarne, verdens besegrare. Deremot var det den i det fria äktenskapet med rätt att förvalta sin förmögenhet lefvande romarinnan, som befordrade utvecklingen af det mera förfinade lefnadssätt, hvilket utmärkte republikens sista tid och kejsardömet.

I den nyare tiden utgjorde qvinnan länge, innan staten vunnit stadga, den återhållande makt, som är så nödvändig, om samhället skall nå en lyckosam utveckling. Att noga följa spåren af hennes verksamhet är så mycket svårare, som densamma, liksom mycket annat välsignelsebringande, ofta är hemlighetsfull. Man har emellertid iakttagit, att de fleste män, som utöfvat ett varaktigare inflytande på människoslägtet, haft utmärkta mödrar. Det är nemligen modren, som i barnets själ sår den ädla säd, som i framtiden bär bildningens frukter. Men qvinnan fostrar ej blott barnet. För ynglingens blick står jungfrun såsom hans drömmars ideal, hvilken manar honom till ädel handling. Hustrun är på samma gång mannens trogna väninna och hemmets vakande skyddsengel. Om vårt slägte således oupphörligt gått framåt, så har qvinnans verksamhet säkert sin betydliga andel deri, och denna verksamhet har varit större och för menskligheten mera gagnande, i den mån qvinnan blifvit i ekonomiskt afseende oberoende.

Den erfarenhet, man hitintills vunnit, synes alltså icke berättiga till farhågor för civilisationens framtid, derest man skulle borttaga de band, som ännu fjettra den gifta qvinnan, samt gifva henne en fullt själfständig ekonomisk ställning.

Men i en så vigtig sak bör man icke nöja sig med sannolikheter. Frågan beror deraf, om *målsmansrätten* och *egendomsgemensamheten* i själfva verket äro *väsentliga* för äktenskapet eller om de icke tvärtom äro till hinder för makarnes äktenskapliga lycka.

Hvad då målsmansrätten beträffar, så är det hufvudsakligen till följd af det anseende, en Kongl. Maj:ts dom af den 8 Maj 1832 bland domarekåren tillvunnit sig, som hustrun blifvit försatt i den af mannen beroende ekonomiska ställning, hvari hon hos oss befinner sig. I nämnda dom, som angick betalning af en *af hustru utgifven skuldsedel*, förklarades nemligen, att mannens målsmansskap vore utan hufvudsaklig betydelse, derest hustrun finge under äktenskapet, oberoende af mannen, råda öfver sig och sitt gods; hvarföre innehafvaren fränkandes betalningsrätt för sådan skuldsedel.

Att de lagrum, som till stöd för denna tolkning åberopades, 9: 1 och 11: 6 giftermålsbalken samt 1: 8 och 10: 13 handelsbalken, innehålla något sådant, kan emellertid med skäl betviflas. Uti 9: 1 giftermålsbalken stadgas endast, att när man och hustru äro sammanvigde, är han hennes rätte målsman och eger söka och svara för henne. Detta innebär dock ej annat än att mannen utan fullmakt kan vara hustruns ombud vid alla de tillfällen der hennes rätt vid domstol är i fråga, men icke gifver detta lagrum honom rättighet att mot hustruns vilja besluta i vare sig hennes enskilda eller boets gemensamma angelägenheter. I 11: 6 giftermålsbalken förbjudes hustrun att sluta köp om fast gods och att sälja något af boets lösören utan mannens samtycke. Uti 1: 8 handelsbalken förbjudes att köpa något af annan mans hustru, så framt hon ej fått mannens särskilda tillstånd att sälja, och i 10: 13 handelsbalken förbjudes hustru att gå i borgen utan mannens samtycke. Men samtliga dessa stadganden äro naturligtvis undantagsstadganden från den hustru i allt öfrigt af lagstiftaren medgifna likställighet med mannen. Lagstiftaren har således aldrig haft för afsigt att ställa hustrun under mannens förmynderskap, och det är endast genom en felaktig lagtillämpning denna omyndighet faktiskt eger rum. I en Kongl. Maj:ts dom den 11 Maj 1795 hade en alldeles motsatt åsigt uttalats, i det hustrun ålagts att betala af henne utgifna skuldsedlar med »sin lott i boet och enskilda fasta gods.»

En återgång från den origtiga lagtolkningen läser emellertid icke vara möjlig på annat sätt, än att man upphäver de nämnda lagbudena, hvilka icke vidare äro tidsenliga och af hvilka det ena ställer hustrun på samma linie med barnet och tjenstehjonet, under det den ogifta qvinnan, som fyllt 25 år, förvaltar sin förmögenhet lika fritt som den myndige mannen.

Det målsmansskap för hustrun, som 1734 års lag känner, består deri, att mannen enligt 9: 1 giftermålsbalken »eger söka och svara för henne» eller med andra ord föra hennes talan vid de tillfällen, då hennes rätt

vid domstol är i fråga. Detta stadgande medför dock endast då någon fördel för hustrun, när mannen är en skicklig lagkarl. I andra fall, då hennes rätt vid domstol är i fråga, måste en sådan anlitas; och i svårare brottmål måste hustrun, liksom hvar och en annan anklagad, svara sjelf inför domstol.

Men i praxis har man emellertid tydt stadgandet om mannens målsmansskap för hustrun så, att han skulle vara berättigad till hela förvaltningen af all makarnes egendom. Till följd af denna lagtolkning har man nästan tillintetgjort hennes eganderätt under bestående äktenskap. Denna åsigt har blifvit med anspråk på vetenskaplig giltighet framställd af herr justitierådet Olivecrona i hans bekanta afhandling »om makars giftorätt i bo.»

I andra upplagan (sid. 161) af nämnda arbete yttras följande: »Då 1734 års lag förklarar, att gemensamhet till egendom inträder för äkta makar såsom en juridisk verkan af äktenskapet, så menas dermed, att hvardera maken såsom särskildt rättssubjekt erhåller fullkomlig eganderätt till viss del af föremålet för gemensamheten — den communicabla egendomen. Begge makarnes lotter måste likväl på detta sätt tänkas såsom ideella andelar af ett helt, hvilka först vid en blifvande bodelning komma att visa sin reella storlek.» — — — »Ifrågavarande eganderätt uti det gemensamma boet tillkommer hustrun ej mindre än mannen. Men hustrun är enligt lag (9: 1 giftermålsbalken) beroende af mannen såsom hennes målsman; och mannen, i egenskap af familjens hufvud, erkännes äfven i lagen såsom den der ensam eger förvaltning af boet om händer, icke blott makarnes enskilda gods, utan ock deras gemensamma egendom. Häraf följer, att öfver den ideella andel, som utgör hennes lott i boet, kan hon i allmänhet ej, under det äktenskapet fortfarande eller innan boskildnad blifvit vunnit, utöfva sin eganderätt.» — — — »Man torde derföre med skäl kunna säga, att så länge makarne hafva gemensamt bo, eger hustrun blott en hvilande samegendomsrätt (condominium quiescens.)»

Det är alltså endast på stadgandet i 9 kap. 1 § giftermålsbalken, som påståendet om mannens rätt att förvalta all makarnes och således äfven hustruns egendom grundas, men att detta stadgande icke gifver anledning till sådan rätt, kan man finna deraf, att, om det varit lagstiftarens mening att med samma stadgande uppdraga åt mannen hela förvaltningen af makarnes egendom, hade både stadgandet i 11 kapitlet 6 § samma balk, deri hustrun förbjödes sluta köp om fast gods och sälja boets lösören, och stadgandet i 1 kap. 8 § handelsbalken, hvori förbjödes att köpa något af annan mans hustru, så vida hon ej har särskildt

tillstånd att sälja, varit obehöfliga. Dessa lagrum bevisa, att hustrun i öfrigt har alldeles samma rätt som mannen i afseende å egendomens förvaltning.

Till denna slutsats leder äfven stadgandet i 11 kap. 1 § giftermålsbalken, att mannen ej eger bortskifta, förpanta eller sälja hustruns fasta gods å landet eller jord och hus i staden utan hennes samtycke, hvilket stadgande förutsätter, att hustrun icke står under mannens målsmanskap.

Vidare förutsättes i 11 kap. 5 § giftermålsbalken, att hustrun kan hafva *under äktenskapet* guldit sin enskilda gäld med beggederas del i boet, hvilket lagstiftaren ej kunde antaga skola inträffa, derest mannen ensam egde att förvalta boet.

Slutligen stadgas i 13 kap. 4 § giftermålsbalken, att om mannen af ondska och motvilja öfvergifver sin hustru och far utrikes i uppsåt att ej blifva och bo med henne, »*hafve han ingen rätt sin lott i boet eller fasta gods sitt att råda*». Det är påtagligt, att lagstiftaren med detta stadgande velat frångå den förlupne mannen all den egendomsrätt, han har, intill dess han återkommer eller äktenskapsskilnad sker. Hade nu lagstiftaren ansett, att mannen hade rätt att råda öfver hela boet, så hade han naturligtvis uttryckt detta, men då lagstiftaren endast förklarar, att mannen i nämnda fall ingen rätt har att råda öfver *sin* lott i boet eller *sitt* fasta gods, så kan man deraf sluta, att mannen i allmänhet enligt lag ej har rätt att råda öfver *hustruns* del i boet.

Det fins således ingen grund för påståendet, att hustrun under bestående äktenskap och innan boskilnad vunnits ej skulle få »utöfva sin eganderätt» till den andel, som utgör hennes lott i boet. I 10 kap. 2 § giftermålsbalken stadgas: »Man och hustru hafva giftorätt till hälften hvardera» o. s. v. Hustrun har således alldeles lika beskaffad giftorätt som mannen och enligt lagens ord har hvarken mannen *mera reel* andel i boet än hustrun eller hustrun *mera ideel* andel än mannen.

Hustruns eganderätt till sin lott i boet är således under bestående äktenskap endast i vissa i lagen angifna fall (11: 6 giftermålsbalken samt 1: 8 och 10: 13 handelsbalken) inskränkt, men *i alla andra fall* liknar makarnes egendomsförhållande förhållandet mellan delegarne i ett *bolag*, det äktenskapet ock i 11 kap. 3 § giftermålsbalken kallas.

Makars egendomsgemensamhet skiljer sig från den egendomsgemensamhet, som råder i andra bolag, hufvudsakligen i afseende på ändamålet. Detta är i äktenskapet släktets vård och uppfostran, i andra bolag deremot egendomsförvärf i och för sig. Men i öfrigt finnas många likheter mellan äktenskapsbolaget och andra bolag. Liksom hvarje bolagsman i ett vanligt bolag har full eganderätt till den del af bolagets sam-

fälda egendom, som bolagskontraktet tillägger honom, och icke före stämmodagen eger utbryta den, på samma sätt har hvardera maken full eganderätt till sin andel i den gemensamma egendomen, hvilken del i allmänhet icke får utbrytas före äktenskapets upplösning, men liksom bolaget kan upplösas före stämmodag, om en bolagsman för egen nytta gör den andre skada, på samma sätt kan äktenskapsbolaget i likartade fall genom boskilnad brytas före äktenskapets upplösning.

Att hustruns samegendomsrätt är under äktenskapet hvilande, är således icke något för denna rätt egendomligt, emedan förhållandet är alldeles detsamma icke blott med mannens samegendomsrätt, utan hvarje delegare i ett vanligt bolag eger tills stämmodag är ute endast en hvilande samegendomsrätt till sin ideella andel i boet. Han får icke använda egendomen på annat sätt än som öfverensstämmar med äktenskapets ändamål. Slösar han med egendomen, kan han ställas under förmyndare (19: 4 ärfdabalken). Drager han, hustrun ovetande, något från boet, kan han straffas för bedrägeri (22: 20 strafflagen). Äfven *hans* samegendomsrätt är således under äktenskapet hvilande. Enahanda är förhållandet med delegaren i ett vanligt bolag. Han får icke före stämmodag utbryta sin del. Han får icke sätta annan i sitt ställe utan de öfrige bolagsmännens samtycke (15: 6 handelsbalken); och om han tvingas att afstå sin lott till borgenärer, ega de andre bolagsmännen att utlösa honom (15: 9 handelsbalken). Hans samegendomsrätt är således intill stämmodag lika hvilande som hustruns rätt i äktenskapsbolaget.

I Kongl. förordningen den 18 September 1862 angående boskilnad, der mannen antages kunna genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter eller boets belastande med gäld utan motsvarande nytta, missbruka sitt *målsmanskap*, har emellertid detta ord, antagligen med stöd af den ofvannämnda felaktiga doktrinen, fått en vidsträcktare betydelse än det i 1734 års lag eger. I äldre boskilnadslagar antogs anledning till boskilnad vara för handen endast då endera maken ådragit boet gäld, hvarför han eller hon enligt 11 kap. giftermålsbalken borde stå i ansvar. Att flera anledningar till boskilnad i 1862 års förordning tillagts, är i sin ordning, men att dessa anledningar ansetts såsom missbruk af målsmanskapet, är origtigt. De äro missbruk af bolagsrätten.

Då således målsmansrätten, sådan den i 1734 års lag är stadgad, är utan verkligt gagn för hustrun, men deremot genom felaktig lagtolkning blifvit så missbrukad, att den gifta qvinnan tvärt emot lagens mening förlorat rätten att förvalta sin egendom, samt hon i detta afseende blifvit allt för mycket beroende af mannens godtycke, bör hela målsmansrätten upphävas.

För att afgöra, om egendomsgemensamhet hörer till äktenskapets väsende, måste man först bestämma hvilket äktenskapets ändamål är.

De förnämsta tänkare, som i nyare tid yttrat sig angående äktenskapets ändamål, äro *Milton*, som ansåg detta ändamål vara makarnes lyckliga sammanlefnad; *Locke*, hvilken med stöd af den heliga skrift ansåg äktenskapets ändamål vara både slägtets förökelse och makarnes inbördes bistånd; *Pufendorff*, hvilken endast satte äktenskapets ändamål i slägtets bibehållande, en åsigt som äfven synes hafva varit *Kants*; *Hegel* hvilken antog att kärleken, hvarpå slägtets bibehållande hvilat, genom äktenskapet höjes till ett sedligt förhållande och att familjen således är en öfver individerna stående enhet, och *Goethe*, hvilken framställde den läran, att kärleken mellan man och qvinna har sin rot i valfrändskap, som är en naturens drift till ny skapelse, hvaraf följer, att naturen sjelf, liksom en högre skickelse, söker leda den man och qvinna till äktenskaplig förening, hvilka bäst passa för hvarandra.

Att äktenskapets ändamål måste vara något mera än att blott befordra en mans och en qvinnas lyckliga sammanlefnad, såsom *Milton* antog, är påtagligt. Vänskapen, icke äktenskapet, är den andliga kärlekens föreningsband. Äktenskapets ändamål är utan tvifvel slägtets bibehållande och uppfostran, såsom *Locke*, *Pufendorff* och *Kant* antogo. Det hvilat derföre på den fysiska kärleken, hvilken enligt *Goethes* åsigt har sin rot i valfrändskap, som är en af naturen hos andligen befryndade varelser inlagd drift att ingå förening med hvarandra. Den fysiska kärleken hvilat derföre på andlig grund och är i samma mån varaktig, som grunden är andlig. Endast då höjes kärleken genom äktenskapet till det sedliga förhållande, hvarom *Hegel* talar, när kärleken är af andlig art. Då befordrar ock äktenskapet en lycklig sammanlefnad mellan makarne.

Är kärleken af äkta art, kan föreningen icke upplösas. Äktenskapet är derföre till sin natur ouplösligt. Men emedan staten måste medgifva individerna full frihet vid äktenskapliga föreningars ingående, så inträffar ofta, att föreningar knyts, utan att hvila på andlig eller tillräckligt andlig grund. Då brister snart kärleksbandet. Af denna orsak måste staten tillåta äktenskapets upplösning, ehuru sådant strider mot äktenskapets idé.

Såsom ett betänkligt fel måste det derföre betraktas, om statens lagar uppmuntra till ingående af sådana äktenskap, som ej hvila på sann kärlek. Detta är dock förhållandet, der lagen gifver den ena maken giftorätt i den andres förmögenhet. Derigenom frestas mannen att ingå äktenskap icke med den qvinna, hvilken han älskar, utan med den, som

har den största förmögenheten, Följden blir sällan en lycklig sammanlefnad, ty snart uppstår köld mellan makarne, och bägge trifvas hvar helst bättre än i hemmet. Den unga qvinnan, som längtar att slippa från ett arbetsamt lif, frestas att bryta det löfte, hon gifvit sin utkorade, och att i stället förena sitt öde med en annan, om hon derigenom kan komma i åtnjutande af en betydligare förmögenhet. Och det är icke blott inom de högre klasserna lagen om giftorätt och egendomsgemensamhet vållar dylika missförhållanden. Bland allmogen torde de fall icke vara sällsynta, då vid äktenskapets ingående mera afseende fästes derpå, om begge kontrahenternes jordlotter passa för sambruk, än om i deras hjertan finnes naturlig böjelse för förening.

På följderna för det kommande släktet af dylika äktenskap har man måhända mindre tänkt. En framstående fysiolog i vår tid Charles Darwin har mellertid derpå fästat uppmärksamhet i det bekanta arbetet »Menniskans härledning och könsurvalet». Han yttrar der följande:

»Menniskan granskar med skrupulös noggrannhet sina hästars, sina boskapskreaturs och sina hundars beskaffenhet och stamträd, innan hon parar dem tillsammans, men då det blir fråga om hennes eget giftermål, gör hon sig sällan eller aldrig någon sådan möda. Hon drifves af nästan samma motiv som de lägre djuren, då de lemnas åt sitt eget fria val, ehuru hon är dem så långt öfverlägsen, att hon högt skattar andliga behag och dygder. Å andra sidan lockas hon starkt af blotta välståndet och rangen. Dock kunde hon genom urval göra något icke endast för sina afkomlingars kropps-konstitution och utseende, utan äfven för deras intellektuella och moraliska egenskaper.»

Man skrifver icke utan skäl en god del af våra samhällsolyckor på räkningen af en misslyckad uppfostran, men der barnen alstras utan verklig kärlek, der sår uppfostraren på hälleberget.

Den nu gällande lagstiftningen angående målsmanskapet och giftorätten har redan medfört ett resultat, hvilket förtjenar tänkarens och statsmannens uppmärksamhet. Statistiska uppgifter visa nemligen, att i Sverige, oaktadt välståndet alltjemt ökas, antalet ogifta qvinnor öfver 15 år öfverstiger de giftas antal. Detta är ock helt naturligt. Den förmögna qvinnan försakar hellre äktenskapet än hon, en gång myndig, ställer sig under förmynderskap af en man, hvilkens förmåga att förvalta hennes egendom är oviss, och den fattiga qvinnan har länge, i anseende till mannens missbruk af sitt förmenta husbondevälde, med fruktan betraktat äktenskapet.

Tiden manar derföre att så snart ske kan upphäfva makars giftorätt.

Om således lagens stadganden om mannens målsmansrätt för hustrun och om makars giftorätt böra upphävas, så bör ock 8 kap. giftermålsbalken om äktenskapsförord upphävas, ty om egendomsgemensamheten lätt kan föranleda oenighet och olycka i äktenskapet, bör lagen ej tillåta, att genom förord sådan gemensamhet uppkommer. Ett dylikt stadgande blir ock obehöfligt, om målsmansrätten upphäves, emedan i sådant fall ingenting hindrar gåfvor mellan äkta makar.

Stadgandet i 9 kap. giftermålsbalken om morgongåfva, hvilken har sitt namn deraf, att den i fordna tider af mannen gafs morgonen efter giftermålet, för att glädja den unga makan, har länge sedan förlorat sin betydelse och öfverensstämmer icke med nyare tidens åsikter om makars jemlikhet i rättigheter.

På sistnämnda grund torde ock 17 kap. giftermålsbalken om mannens och hustruns fördel af bo oskifto böra upphävas.

Sedan ståndsprivilegierna nu mera i det väsendtligaste upphört och då bestämmelser om den rang, hvilken bör tillkomma en person, icke hafva sin plats i allmänna lagen, torde stadgandet i 9 kap. 1 § giftermålsbalken, att hustrun följer mannens stånd och vilkor, kunna ur lagen utgå.

I stället för hvad stadgadt är i 9, 10 och 11 kapitlen giftermålsbalken föreslås ett nytt kapitel, det 8:de, af innehåll, att gift qvinna är myndig; att i följd häraf de förbindelser, hon ikläder sig, ej äro för mannen bindande; att all egendom, som hon vid äktenskapets ingående eger eller sedermera förvärfvar, är hennes enskilda, den hon själf förvaltar; att hustrun är berättigad till underhåll af mannen; samt att vid hans död hon eger bekomma en tredjedel af hans egendom utöfver hvad han kan hafva tillagt henne i gåfva eller testamente.

Rättvisan kräfver, att hustrun, på hvilken slägtets bestånd hufvudsakligen beror, af mannen erhåller sitt underhåll. Äfven om äktenskapet blir barnlöst, måste hustrun i ekonomiskt afseende antagas göra mannen åtminstone så stort gagn som en tjenarinna, hvilken alltid är berättigad att af husbonden erhålla underhåll. Den man, som ej kan bereda en hustru denna fördel, bör ej ingå äktenskap.

Af nyss nämnda grund bör hustrun ock vara berättigad till viss andel af mannens egendom i händelse han dör före henne. Derest hon före äktenskapet ingen förmögenhet egt och under äktenskapet varit upptagen med barnens vård och uppfostran, så att hon för egen del ingenting kunnat förtjena, vore det allt för hårdt, om hon vid mannens död skulle nödgas att alldeles utblottad lemna sitt fordna hem.

Då denna andel bör betraktas såsom godtgörelse för hennes upp-

offring för äktenskapets ändamål, så bör den icke, såsom förhållandet för närvarande är med giftorätten, utgå af behållningen i mannens bo, utan framför andra fordringar och i händelse af konkurs med den förmansrätt, som bestämmes i 17 kap. 4 § handelsbalken.

Mot egendomsgemensamhetens undanrödjande läser man utan tvifvel invända, att det blir svårt ej blott för endera makens fordringsegare att utfå sin rätt, enär det vid utmätning måhända ej kan bevisas, hvilken egendom tillhör den ene eller andre maken, än äfven för hvardera maken att skydda sin egendom för den andres borgenärer.

Dessa svårigheter äro obestridliga, men om det ej kan förnekas, att personalkrediten hos oss har en allt för stor utsträckning, så skulle de nämnda svårigheterna just verka till inskränkning i personalkrediten, hvilket vore en fördel. Dessutom kan nu gällande lag medföra alldeles samma olägenheter i de fall, då boskildnad egt rum.

De öfriga förändringar i nu gällande lag, som förslaget innehåller, äro till större delen följder af målsmanskapets och giftorättens upphäfvande och torde derföre ej tariffva särskild motivering. Endast i afseende å följande förändringar torde något böra nämnas.

De i 13 kap. giftermålsbalken stadgade förmögenhetsstraff för den, som genom hor eller egenvilligt öfvergifvande bryter äktenskapet, äro icke tidsenliga, hvarföre förslaget i stället innehåller, att den brottslige skall ådömas att till den oskyldige utgifva skadestånd.

Vår lag innehåller intet allmänt stadgande, huru med barnens uppehälle och uppfostran förhållas skall. Af vissa för undantagsfall gifna stadganden t. ex. 5: 3; 13: 3 giftermålsbalken; 8: 7 ärfdabalken samt Kongl. förordningen den 21 december 1857 finner man dock, att det är lagstiftarens mening, att barnen skola hos fader och moder njuta föda och uppfostran till dess de sig sjelfva nära kunna. Försumma föräldrarne denna pligt, åligger den fattigvårds- och skolstyrelser.

Om makarnes egendomsgemensamhet kommer att upphöra, blir emellertid nödigt att stadga, i hvad mån fader och moder äro pligtige att bidraga till barnens uppehälle och uppfostran. Då de begge gifvit barnet lif, böra de ock vara gemensamt eller en för begge ansvarige här för; i öfverensstämmelse hvarmed förslaget innehåller dels föreskrift här om i 1 § af 15 kapitlet giftermålsbalken, dels tillägg till Kongl. förordningen den 18 Juni 1842 angående folkundervisningen och den 9 Juni 1871 angående fattigvården.

Likaledes har ett stadgande föreslagits derom, att då skiljaktiga meningar mellan man och hustru uppkomma i fråga om barnens uppfostran, mannens vilja bör råda i fråga om son, och hustruns i fråga om

dotter, hvarom lagbestämmelse nu saknas. Grunden till stadgandet är naturligtvis den, att mannen måste antagas bättre förstå hvad för sonens och hustrun hvad för dotterns framtid är gagnande.

N:o 82.

Af Herr S. A. Hedin: Om ogillande af Kongl. Maj:ts förslag rörande pensionering af personalen vid lotsstyrelsen samt lotsverkets befäl och underbefäl samt underdånig anhållan om framläggande af normalstat för lotsverket.

Sedan Riksdagens år 1865 församlade revisorer fäst Rikets Ständers uppmärksamhet å det undantagsförhållande, som då egde rum i afseende å pröfningen och bestämmandet af utgifterna för post- och tullverken — i hvilket afseende revisorerne anmärkte bland annat, att Rikets Ständer visserligen vid 1853—54 årens riksdag, i sammanhang med antagande af ett medelporto och i öfrigt förändrade stadganden, beslutit att öfverskott å postverkets inkomster tills vidare finge af Kongl. Maj:t disponeras till postanstalternas utvidgande och förbättrande, *men att* detta beslut, lika litet som den omständigheten, att Rikets Ständer bland utgifterna å riksstaten plägade uppföra ett den beräknade postbevillningsinkomsten jemnt motsvarande belopp, kunde lägga hinder i vägen för Rikets Ständer att pröfva och bestämma postverkets olika utgifter; *att* förhållandet med tullverket vore nästan enahanda som med postverket; äfvensom att vissa närmare angifna omständigheter inom båda verken påkallade Riksdagens ingripande — så ingick Riksdagen, i skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 19 Juni 1866, med anhållan att förslag till utgiftsstater för post- och tullverken måtte i sammanhang med den öfriga statsregleringen till följande riksdag afgifvas, för att underkastas behörig pröfning och fastställelse, samt att derefter ifrågakommande förslag till ändringar i dessa stater